

ERFGOEDNOTA GEMEENTE STAPHORST 2013 - 2017

UITGANGSPUNTEN VOOR EEN MOMO-PROOF ERGOEDBELEID

Inhoud

1. Inleiding	5
2. Wetgeving en beleid op rijks- en provinciaal niveau	11
3. Gebiedsgerichte erfgoedzorg	15
4. Objectgerichte monumentenzorg	27
5. Herbestemming	39
6. Werkwijze bij vergunningaanvragen	41
7. Voorlichting, communicatie en profilering	45
8. Tot slot	49
Bijlagen	51
Bronvermelding	53
Colofon	61

1 Inleiding

1.1 Het belang van erfgoed

Erfgoed verschaft bewoners van een gebied een gevoel van eigenheid en herkenbaarheid bij hun omgeving. Die omgeving is niet zomaar een willekeurige verzameling van elementen, maar heeft zijn eigen specifieke betekenis en eigen geschiedenis. Daarmee draagt erfgoed bij aan de identiteit van een samenleving. Om die identiteit en herkenbaarheid van de samenleving in stand te houden, is het van belang zorgvuldig met erfgoed om te gaan.

1.2 Typisch Staphorst

De gemeente Staphorst behoort met bijna 600 beschermde monumenten tot de grote monumentengemeenten van Nederland. De gemeente kent 2 archeologische monumenten, 297 rijksmonumenten, 354 gemeentelijke monumenten en maar liefst 637 karakteristieke panden.

Bovendien is het bebouwingslint van Staphorst-Rouveen aangewezen als een rijksbeschermd dorpsgezicht. Dit is een terechte erkenning van het bijzondere erfgoed binnen de gemeente: de dorpslinten met agrarische bebouwing in de karakteristieke stegenstructuur zijn uniek in Nederland en verdienen een goede bescherming.

1.3 Aanleiding: Modernisering Monumentenzorg (MoMo)

De gemeente Staphorst neemt van oudsher verantwoordelijkheid voor haar erfgoed en liep in Overijssel én Nederland voorop met het aanwijzen van gemeentelijke monumenten. **Er moet zorgvuldig met de erfgoedwaarden omgegaan worden en daarom moet daar gericht beleid op geformuleerd worden. Bovendien is het belangrijk te anticiperen op de landelijke ontwikkelingen in de monumentenzorg.**

De laatste jaren zijn steeds meer verantwoordelijkheden op het gebied van monumentenzorg bij de gemeenten komen te liggen. Zo is in 2009 de Monumentenwet 1988 aangepast zodat gemeenten meer verantwoordelijkheid krijgen voor de inhoudelijke beoordeling van het gros van de aanvragen voor een monumentenvergunning.

Bovendien verschuift de aandacht steeds meer van objectgerichte monumentenzorg naar omgevingsgerichte monumentenzorg.

MoMo zet in op drie pijlers:

- cultuurhistorie verankeren in ruimtelijke ordening (zie hfdst. 3);
- herbestemming en herontwikkeling bevorderen (zie hfdst. 5);
- krachtiger en eenvoudiger sectorale regelgeving realiseren (zie hfdst 6).

Landelijk staan deze ontwikkelingen bekend als Modernisering Monumentenzorg. De vernieuwde monumentenzorg richt zich op voorkantsturing - kennisvergaring, analyse en cultuurhistorische afweging vooraf in planprocessen - en een integrale gebiedsgerichte aanpak van erfgoed.

Sinds 2007 zijn gemeenten wettelijk verantwoordelijk voor de zorg voor archeologie. Dit betekent dat het belang van archeologische waarden aan het begin van ruimtelijke ontwikkelingen wordt meegewogen. Per 1 januari 2012 is het Besluit ruimtelijke ordening uitgebreid en moet met alle cultuurhistorische waarden, ook bovengrondse, rekening worden gehouden. Het bestemmingsplan zal ingezet moeten worden om deze waarden te borgen.

1.4 Standpunt gemeente Staphorst

De genoemde pijlers passen goed binnen de doelstellingen van de huidige coalitie binnen het gemeentebestuur. In het coalitieakkoord voor de raadsperiode 2010-2014 wordt het huidige beleid gecontinueerd. Deze erfgoednota is een logisch vervolg op de ingeslagen weg. **Eerder werd namelijk al door de gemeente samen met de rijksoverheid vanuit Belvedere, de visie 'Staphorst, een eigen wereld' opgesteld. De voorliggende erfgoednota heeft deze visie als vertrekpunt genomen.**

Met deze erfgoednota worden de volgende ambities nagestreefd:

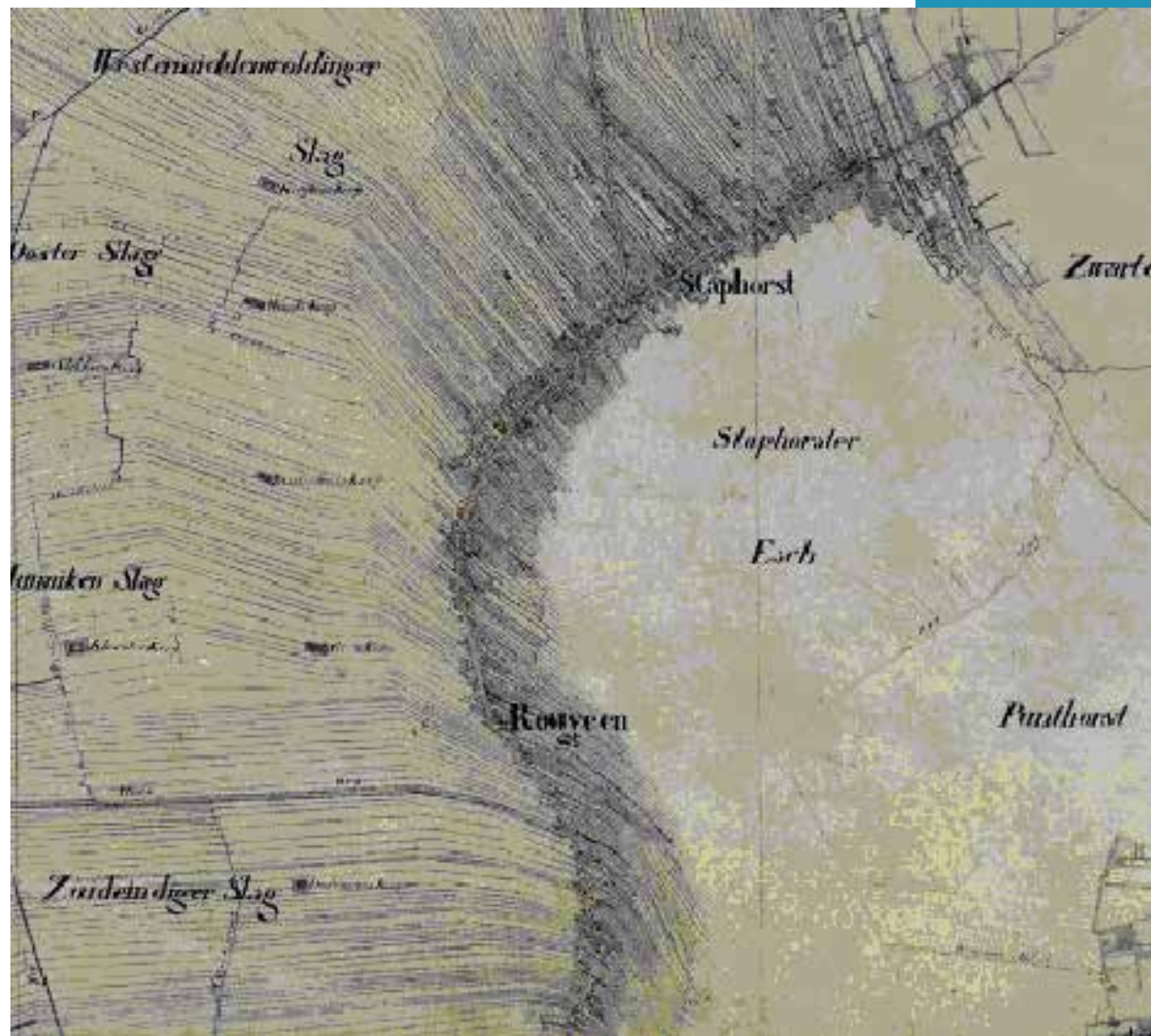
1. Op nationaal niveau: aansluiten bij de landelijke ontwikkelingen omtrent de Modernisering Monumentenzorg.
2. Op lokaal niveau: het gemeentelijk monumentenbeleid herijken en bij cultuurhistorisch waardevolle objecten meer kunnen inspelen op de specifieke wensen van eigenaren, de toepassing van nieuwe technieken en materialen meer mogelijk maken en leegstand en verpaupering tegengaan.

De nota richt op het totale gemeentelijke grondgebied en behandelt en evalueert de verschillende bestaande beleidsinstrumenten in samenhang. Dit biedt kansen om tot een helder en coherent beleid te komen en dit aan bewoners van de gemeente te communiceren.

Om de ambities te realiseren worden de volgende uitgangspunten gehanteerd:

1. Het erfgoedbeleid wordt politiek, ambtelijk en 'burgerlijk' gedragen en genereert draagvlak.
  - Positieve stimulans gaat boven een repressief verbodsbeleid.

- Eigenaren van monumenten en bewoners worden actief bij de zorg voor het erfgoed betrokken door voorlichting en educatie.
  - Heldere en eenduidige communicatie is belangrijk.
  - De nota legt een basis voor een goede interne communicatie voor erfgoedaspecten binnen de ruimtelijke ordening.
2. Behoud gaat hand in hand met ontwikkeling.
    - De zorg voor erfgoed stimuleert ontwikkelingen.
    - Expliciet voor de gemeente Staphorst geldt dat erfgoed als een kans voor ruimtelijke kwaliteit beschouwd wordt in plaats van een obstakel voor ontwikkeling.
    - De potenties van cultuurhistorie voor de ruimtelijke ontwikkeling worden benut.

1.4 Over deze nota

De Erfgoednota gemeente Staphorst 2013-2017 is een gezamenlijke inspanning van de gemeente Staphorst en Het Oversticht. Voor dit project is een projectgroep ingesteld die bestond uit vertegenwoordigers van diverse gemeentelijke beleidsterreinen en had als taak inhoudelijke bijdragen te leveren.

Erfgoed heeft niet alleen invloed op het gebied van archeologie en monumentenzorg, maar ook op andere beleidsterreinen, zoals ruimtelijke ordening, landschap, recreatie en communicatie. Om die reden heeft de gemeente ervoor gekozen een overkoepelende nota te ontwikkelen waarin meerdere beleidsterreinen, die aan erfgoed gerelateerd zijn, aansluiting vinden.

Het volgende hoofdstuk gaat in op wet- en regelgeving vanuit de rijksoverheid en de provincie. Daarna komt achtereenvolgens aan bod gebiedsgerichte erfgoedzorg, objectgerichte monumentenzorg, herbestemming, de ambtelijke werkwijze bij bouwaanvragen en voorlichting, communicatie en profilering.

De structuur van deze hoofdstukken is als volgt: wat doet de gemeente al, welke stimuleringsmaatregelen biedt zij en welke beleidsvoorstellen horen daarbij? **De beleidsvoorstellen zijn onderverdeeld in wat vanuit wet- en regelgeving moet ('Wat moet') en in wat vanuit eigen ambities kan ('Wat kan'). De beleidsvoorstellen onder 'Wat kan' worden in principe alleen door de gemeente opgepakt als dat op basis van een burgerinitiatief wenselijk is of als de gemeente daartoe noodzaak ziet.**

2. Wetgeving en beleid op rijks- en provinciaal niveau

2.1 Rijksoverheid

De rijksoverheid zet de afgelopen jaren in op een systematische verandering van het monumenten- of erfgoedbeleid. De vernieuwde monumentenzorg zet in op voorkantsturing, kennisvergaring, analyse en cultuurhistorische afweging vooraf in planprocessen en een integrale gebiedsgerichte aanpak van erfgoed. Dit heeft geleid tot de volgende wijzigingen.

- 2007 - Aanpassing Monumentenwet 1988 ten gevolge van de Wet op de Archeologische Monumentenzorg. Gemeenten kregen de verantwoordelijkheid voor het archeologisch erfgoed binnen de gemeentegrenzen. Bij het opstellen en de beoordeling van ruimtelijke plannen moet voortaan het archeologische belang worden meegewogen en archeologische waarden moeten worden geïntegreerd in de bestemmingsplannen. De Wet ruimtelijke ordening en het Besluit ruimtelijke ordening werden hierop aangepast. In lijn van deze wetwijziging stelde de gemeente een archeologische verwachtingen- en beleidsadvieskaart op.
- 2009 - Aanpassing Monumentenwet 1988. De verantwoordelijkheid voor de beoordeling van monumentenaanvragen werd door beperking van de adviesstaak van het rijk sterker dan voorheen op het gemeentelijk niveau gelegd, de mogelijkheden voor aanwijzing van nieuwe rijksmonumenten werden beperkt en procedures werden vereenvoudigd. Voortaan adviseert de rijksoverheid uitsluitend in geval van sloop, functiewijziging of reconstructie. Dit betekent ook dat er zwaardere eisen worden gesteld aan de deskundigheid en onafhankelijkheid van de gemeentelijke monumentencommissie. De gemeente heeft met een nieuwe invulling van de monumentencommissie aan die vereiste voldaan.
- 2009 - Beleidsbrief Modernisering Monumentenzorg. Op rijksniveau wordt bij de moderne monumentenzorg ingezet op drie aspecten:
  1. verankering van cultuurhistorie in de ruimtelijke ordening
  2. bevorderen van herbestemming
  3. vereenvoudiging van de sectorale regelgeving
- 1 juli 2010: Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (WABO). Een gevolg daarvan is dat burgers bij bouwaanvragen in plaats van diverse vergunningen nog maar één vergunning - de omgevingsvergunning - hoeven aan te vragen. Deze omgevingsvergunning past binnen het voorgenomen rijksbeleid voor monumentenzorg.
- 1 januari 2012: Aanpassing Besluit ruimtelijke ordening. In bestemmingsplannen moet in navolging van archeologische waarden rekening gehouden worden met alle cultuurhistorische waarden.
- 1 januari 2012: Meer ruimte voor vergunningvrij bouwen voor eigenaren van monumenten en van panden in het beschermd gezicht.

2.2 Provincie Overijssel

De provincie Overijssel besteedt in de Provinciale Omgevingsvisie aandacht aan cultureel erfgoed. Een van de geformuleerde doelstellingen is het behoud en de versterking van de verscheidenheid en identiteit van landschappen en dorpen. Hierbij wordt het versterken van cultureel erfgoed, zoals monumenten, industrieel en agrarisch erfgoed, expliciet als beleidsambitie vermeld. Dit leidt onder andere tot een beleidskeuze om ruimtelijke plannen te ontwikkelen aan de hand van gebiedskenmerken. In de omgevingsverordening wordt bepaald dat in de toelichting op het bestemmingsplan moet worden aangegeven op welke wijze bij de planontwikkeling rekening is gehouden met de aanwezige cultuurhistorische waarden.

Een ontwikkeling die plaatsvindt in de provincie Overijssel en ook in de gemeente Staphorst is dat het aantal agrarische bedrijven afneemt. Hierdoor neemt het aantal vrijkomende agrarische bedrijfsgebouwen toe. Dit kan leiden tot leegstand, verval en verpaupering in het landelijk gebied. De provincie stimuleert het behoud en ontwikkeling van het agrarisch erfgoed, onder meer met instrumenten als de VAB-regeling en de rood-voor-rood-regeling. Vrijkomende agrarische bebouwing (VAB) maakt het mogelijk herbestemming versneld te realiseren op voorwaarde dat de betreffende bebouwing als karakteristiek bestempeld is. In de gemeente Staphorst wordt hier veelvuldig gebruikt van gemaakt. Daarnaast zet de provincie in op het afbreken van landschapsontsierende bebouwing. De regeling rood-voor-rood biedt de mogelijkheid dat onder bepaalde voorwaarden - bij sloop van minimaal 850 m² landschapsontsierende agrarische bedrijfsgebouwen - op een bestaande kavel nieuwbouw met een woonfunctie gerealiseerd mag worden.

3. Gebiedsgerichte erfgoedzorg

Eén van de pijlers in het rijksbeleid is het verankeren van cultuurhistorie in de ruimtelijke ordening. Nu er sinds 01-01-2012 bij ruimtelijke plannen verplicht rekening gehouden wordt met alle cultuurhistorische waarden, heeft cultuurhistorie daadwerkelijk een eigen plek in de ruimtelijke ordening gekregen. **In dit hoofdstuk wordt aangegeven welk beleid er al is. De beleidsvoorstellen geven aan wat op basis van wet- en regelgeving verplicht is en wat aanvullend opgepakt kán worden.**

3.1 Wat doet de gemeente Staphorst al?

Landschapsbeleidsplan

- In het landschapsbeleidsplan wordt gestreeft naar het behouden, herstellen en vernieuwen van de specifieke visuele kwaliteit van het landschap. Hierbij is juist grote aandacht voor het cultuurlandschap, dus de samenhang met nederzettingsgeschiedenis, grondgebruik en landschapsbeeld. In die zin is het uitgezette beleid nauw verbonden met erfgoedbeleid. Gemeentebreed is een monumentale bomenlijst opgesteld. Deze lijst geldt als beoordelingskader voor de aanvraag van kapvergunningen en wordt opgenomen in het nieuwe bestemmingsplan. In het verleden zijn binnen het lint door de verbreding van de Gemeenteweg en Oude Rijksweg en intensief gebruik door (vracht) verkeer vele monumentale bomen verdwenen.
- Daarnaast wordt ernaar gestreefd karakteristieke bomen(rijen) en singels te behouden of te herstellen. Zo worden bijvoorbeeld in het 'projectvoorstel elzensingellandschap Rouveen' met behulp van subsidies elzensingels door eigenaren hersteld of opnieuw aangeplant, gekoppeld aan duurzaam beheer.

Belvedereproject: Staphorst, een eigen wereld

- In de nota Belvedere is rijksbeleid geformuleerd waarin staat dat de cultuurhistorische identiteit sterker richtinggevend moet zijn voor de ruimtelijke inrichting. Vanwege de unieke cultuurhistorische betekenis van het gebied zijn Staphorst en Rouveen aangewezen als Belvedere gebied. Op basis hiervan is de nota 'Staphorst, een eigen wereld' ontwikkeld waarin de cultuurhistorische en ruimtelijke identiteit in beeld van het gebied is gebracht. Uit deze nota zijn enkele gemeentelijk beleidsnotities voortgekomen waaronder de beleidsnotitie 'Open Plekken Staphorst', 'Saneringslocaties' en 'Monumentale Schuren' die sindsdien succesvol worden toegepast in de gemeente.

Bestemmingsplan

- In 2011 is een archeologische verwachtingen- en beleidsadvieskaart vastgesteld. Deze kaart geeft weer op welke locaties binnen het gehele gemeentelijk grondgebied hoge, middelhoge of lage archeologische waarden verwacht worden. Voor iedere categorie is een beleidsmaatregel opgesteld die aangeeft in welke mate en wanneer er archeologisch onderzoek uitgevoerd moet worden zodra er voornemens zijn om te bouwen. De archeologische waarden zijn zowel in het bestemmingsplan voor De Streek als voor het Bestemmingplan Oud IJhorst, IJhorst en Punthorst opgenomen.
- In 1988 zijn de linten van Staphorst-Rouveen, De Streek, door de rijksoverheid beschreven om in 1993 te worden aangewezen als rijksbeschermd dorpsgezicht. In de toelichting bij het besluit tot aanwijzing wordt ingegaan op de geschiedenis en specifieke kenmerken van deze dorpsstructuur. De bescherming van het beschermde dorpsgezicht krijgt vorm in het bestemmingsplan. De toelichting op de aanwijzing dient daarbij als uitgangspunt. Doel van een aanwijzing als een beschermd gezicht is in principe drieledig:
  - de hoofdstructuur van het gebied blijft in stand;
  - de functionele ontwikkeling blijft in hoofdlijn aansluiten op de historische ontwikkeling;
  - ruimtelijke ontwikkelingen worden getoetst aan de historische karakteristieken.

Op dit moment wordt bij de actualisatie van het bestemmingsplan voor de Streek rekening gehouden met cultuurhistorische waarden. In de praktijk betekent dit dat aan het bestemmingsplan een paragraaf is toegevoegd met de gebiedskenmerken, zoals vermeld in de toelichting bij het besluit tot aanwijzing door de Rijksoverheid. In de plankaart wordt het beschermde gezicht aangeduid als een afzonderlijk gebied. Er wordt de dubbelbestemming 'waarde beschermd dorpsgezicht' gegeven, mede bestemd voor behoud, herstel en versterking van het karakteristieke dorpsgezicht.

- In de overige bestemmingplannen zijn of geen cultuurhistorische waarden of uitsluitend archeologische waarden opgenomen.
- In de bestemmingsplannen zijn ruim 600 objecten met de (dubbel) bestemming van karakteristiek pand opgenomen. De doelstelling van het beleid met karakteristieke panden is het behoud, de bescherming en de versterking van de cultuurhistorische waarden, zowel voor de architectuur, de verkavelingsstructuur als de inrichting van het gebied. De status karakteristiek betekent in de provincie Overijssel dat functiewijziging eenvoudiger te bewerkstelligen is (door middel van de zogenaamde VAB-regeling) en dat sloop van agrarische gebouwen

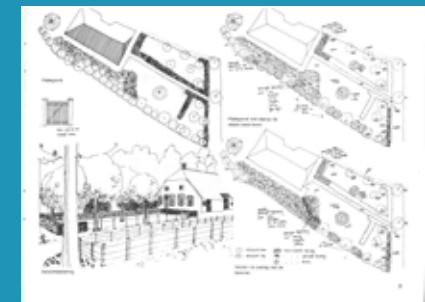

alleen onder voorwaarden mogelijk is. Bij karakteristieke panden moet de functiewijziging strekken tot instandhouding van de bestaande hoofdmassa, herkenbaarheid van de oorspronkelijke functie en, indien mogelijk, van de gevelindeling. In 2009 is de lijst karakteristieke panden in het beschermde gezicht geactualiseerd op basis van geobjectiverde criteria. Deze lijst vormt de grondslag voor toekomstig ruimtelijk beleid. Buiten de Streek bestaat geen lijst karakteristieke panden, die is opgesteld op basis van vergelijkbare, geobjectiverde criteria.

Welstandsnota

- Binnen de vigerende welstandsnota wordt nog gewerkt met een onderscheid in beschermde monumenten, beeldondersteunende panden en de overige gebouwen. De tweede categorie betreft de karakteristieke panden die niet zijn beschermd als monument. De term beeldondersteunend is afkomstig uit de Wet Stads- en Dorpsvernieuwing. Deze wet werd in het leven geroepen om categorieën te kunnen bepalen waarin gemeenten de mate van investeringen konden bepalen, om herstel te stimuleren. De wet is al geruime tijd niet meer van kracht, maar de categorie beeldondersteunend werd vaak gebruikt als basislijst voor karakteristieke panden.
- Voor het beschermde gezicht de Streek geldt dat er vooral vervangende nieuwbouw of verbouwing van bestaande gebouwen voor nieuwe functies plaatsvindt. Bij de beoordeling van bouwaanvragen en verbouwingsaanvragen (de zogeheten omgevingsvergunning voor bouwen) vormt de welstandstoetsing een noodzakelijk en onmisbaar middel om te sturen op beeldkwaliteit. Voor de Streek geldt dat er criteria zijn opgesteld voor (beschermde) monumenten, beeldondersteunende panden en statusloze panden. De categorie 'beeldondersteunend' kan worden gedefinieerd als gebouwen die zijn aangemerkt als 'karakteristiek' in het bestemmingsplan. De vigerende welstandsnota geeft voor deze verschillende categorieën criteria voor de beoordeling van bouwplannen, waarbij voor de categorie monumenten de zwaarste vereisten zijn geformuleerd. Bij alle drie de categorieën is de karakteristiek van de Staphorster boerderij leidend. Dit betekent in alle gevallen dat de bouwplannen in harmonie met de omgeving moeten zijn. Deze eis wordt, in verschillende gradaties, per categorie uitgewerkt. Uitgangspunt bij de welstandsnota is dat individuele bebouwing altijd wordt gezien in eenheid met het gehele dorpsgezicht. Dit betekent dat cultuurhistorische waarden leidend zijn. Bij karakteristieke of beeldondersteunende panden geldt dat in principe aansluiting gezocht dient te worden bij de bestaande architectuur, de bestaande situering in de bebouwingstructuur en gestreefd moet worden naar landschappelijke

integratie. In de praktijk blijkt dat de gekozen formuleringen in de welstandsnota vaak te weinig specifiek zijn voor een goede inhoudelijke toetsing. Het toetsingskader leidt bovendien vaak tot compromissen tussen enerzijds een historische karakteristiek en anderzijds moderne woonwensen, maar niet altijd tot de beste resultaten. Bovendien krijgen architecten, aannemers en opdrachtgevers onvoldoende kaders aangereikt voor de opzet van hun bouwprojecten. Hierdoor is onvoldoende sprake van succesvolle voorkantsturing.

- Nieuwbouw binnen het beschermde gezicht is geregeld via de beleidsnotitie 'Open Plekken Staphorst'. Hier mag slechts beperkt gebruik van gemaakt worden (maximaal 5 maal per jaar). De belangstelling is groot, maar lang niet alle verzoeken voldoen aan de criteria die zijn opgesteld in het beleid. De vereisten die worden gesteld aan het bouwen op open plekken zijn relatief groot, omdat de inpassing van nieuwe gebouwen in het lint zorgvuldigheid vereist.
- Vanuit de beleidsnotitie 'Saneringslocaties' mag bestaande bouw vervangen worden. In dat geval dient de vervangende bebouwing aan te sluiten bij de bestaande ruimtelijke structuur. Ervaring leert dat dat in de praktijk een lastige opgave is. **Bovendien moeten bij vervangende bouw de karakteristieke elementen van het voormalige gebouw terugkomen.**
- Bij nieuwbouw of vervangende bouw zijn de criteria **voor locatie, vorm, maatvoering, materiaalgebruik en detaillering**, in het bestemmingsplan, de welstandsnota en de beleidsnotitie 'Open Plekken Staphorst' leidend. **Aanvullend is het doel dat bij vervangende nieuwbouw, indien mogelijk, de historische materialen van het voormalige gebouw hergebruikt worden.**

3.2 Stimuleringsmaatregelen

Groen is een wezenlijk onderdeel van de identiteit van de gemeente Staphorst en vormt een belangrijk structurerend element. Dit is zichtbaar in de bomenrijen langs de wegen, wegbeplanting, erfbeplanting en de elzensingels nabij de boerderijen. Uit het landschapsbeleidsplan zijn concrete stimuleringsmaatregelen voortgekomen die succesvol intensief inzet worden bij het herstel van karakteristieke erven en groenstructuren:

- Boeren planten bomen (in samenwerking met Landschap Overijssel): voor agrariërs, particulieren en landgoedeigenaren in het buitengebied is subsidie voor het herstellen van beplanting van hun erf.
- Bossies an de diek: voor eigenaren van boerderijen in de Streek en van rijks- en gemeentelijke monumenten is subsidie beschikbaar voor het terugbrengen van de oorspronkelijke erfinrichting en beplanting.
- Een boomgaard op je erf: voor eigenaren van erven ten oosten van A28 is

- subsidie voor het aanleggen van een fruitgaard beschikbaar.
- Streekeigen huis en erf: particuliere eigenaren kunnen advies en subsidie ontvangen bij kleinschalige ingrepen om typische Staphorster elementen aan bebouwing of erf te herstellen.
  - Groene & blauwe diensten: particulieren kunnen een langdurige subsidie krijgen voor onderhoud van cultuurhistorisch waardevolle elementen.

3.3 Beleidsvoorstellen

Wat moet?

Als gevolg van MoMo en de aanpassing van de Bro sinds januari 2012 moet:

- Een beschrijving gegeven worden van de wijze waarop met de in het gebied aanwezige cultuurhistorische waarden en in de grond aanwezige of te verwachten monumenten rekening is gehouden.
- Cultuurhistorische waarden opgenomen worden in alle bestemmingsplannen.
- Een beschermend bestemmingsplan opgesteld worden voor het beschermd dorpsgezicht De Streek.

Wat kan?

- Er kan een dynamische cultuurhistorische kaart opgesteld worden waarin cultuurhistorisch belangrijke structuren, elementen en objecten vastgelegd zijn. Deze kaart dient dan als uitgangspunt voor het gemeentelijk ruimtelijk erfgoedbeleid en kan op termijn worden verankerd in de cultuurhistorische paragraaf van het bestemmingsplan. Dit instrument biedt de mogelijkheid om op eenduidige en inzichtelijke wijze het bovengrondse erfgoed in kaart te brengen. Door daarnaast een koppeling met beleidsmaatregelen te realiseren, is voor een ieder duidelijk welke eisen worden gesteld bij een voorgenomen bouwproject. Bovendien is een dergelijke kaart in zijn aard dynamisch en eenvoudig te actualiseren.
- Er kan een actualisatie komen van karakteristieke panden buiten de Streek op basis van geobjectiveerde criteria.
- In alle ruimtelijke beleidsstukken kan er een eenduidige terminologie gehanteerd worden.
- Bij de actualisatie van het huidige welstandskader kunnen begrippen als 'streekeigen', 'in harmonie met omgeving', 'karakteristiek' e.d. verscherpt worden, zodat de criteria meer begrijpelijk en inzichtelijker zijn voor alle gebruikers van de welstandsnota.
- Digitaliseren van de welstandsnota voor toegankelijker informatievoorziening van burgers (in voorbereiding).
- De beleidsnotitie 'Open plekken Staphorst' kan geëvalueerd worden om de mogelijkheden tot nieuwbouw in de Streek beter te kunnen faciliteren door enerzijds verheldering van de criteria en anderzijds meer bouw mogelijkheden te creëren op voor de Streek geëigende locaties.
- Hergebruik van historische materialen kan bij vervangende nieuwbouw gestimuleerd worden (voortkomend uit de notitie Saneringslocaties)
- Er kunnen uitgangspunten voor nieuwbouw geformuleerd worden die in het welstandsbeleid gespecificeerd worden naar de verschillende gebieden binnen de gemeente.
- Er kan een gemeentebrede inventarisatie van cultuurhistorische waardevolle groenstructuren en monumentale bomen plaatsvinden.
- De stimuleringsmaatregelen voor het behoud en herstel van karakteristiek groen kunnen gecontinueerd worden.

4. Objectgerichte monumentenzorg

Naast de gebiedsgerichte erfgoedzorg, is het van belang om ook een duidelijk en eenduidig monumentenbeleid voor het individuele object vast te stellen. De gemeente Staphorst kent twee categorieën monumenten: rijksmonumenten en gemeentelijke monumenten. Het beleid voor rijksmonumenten wordt bepaald door de rijksoverheid, maar voor een deel uitgevoerd door de gemeente. Het beleid voor gemeentelijke monumenten wordt gemaakt en uitgevoerd door de gemeente.

In dit hoofdstuk wordt aangegeven welk beleid er al is. De beleidsvoorstellen geven aan wat op basis van wet- en regelgeving verplicht is en wat aanvullend opgepakt kan worden.

4.1 Wat doet de gemeente Staphorst al?

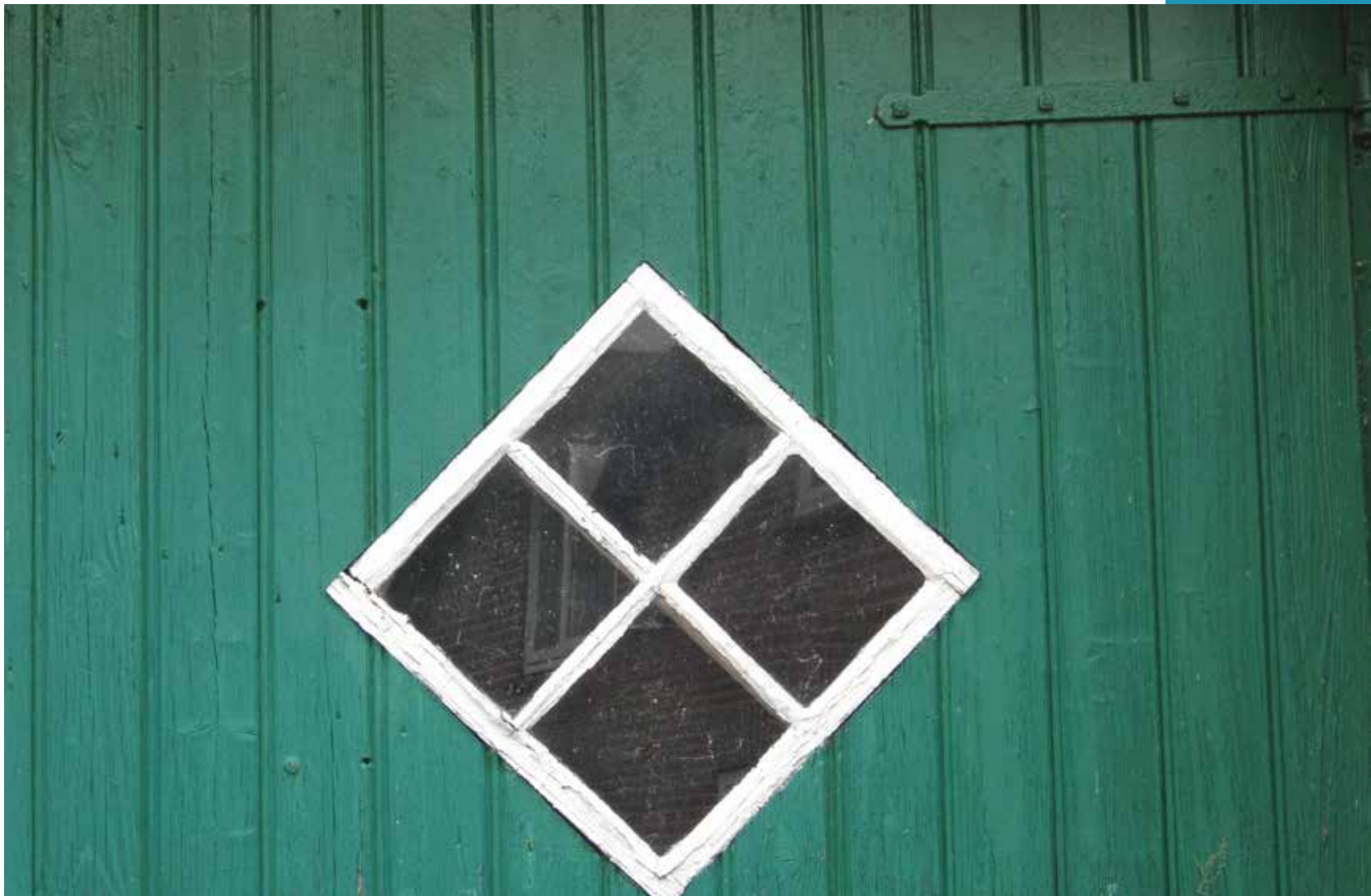
Rijksmonumenten

- De rijksoverheid heeft belangrijke waarden van de gemeente Staphorst vastgelegd door het bebouwingslint en circa 300 monumenten aan te wijzen als rijksmonument en door het Belvedereproject 'Staphorst, een eigen wereld'.
- De bescherming van 'de Streek' als beschermd gezicht is geregeld in de Monumentenwet 1988. Deze bescherming betreft de stedenbouwkundige structuur, de opbouw van het bebouwingslint binnen de contour van de zogeheten bolletjeslijn.
- De bescherming van het beschermd gezicht wordt geëffectueerd in het bestemmingsplan. **Op dit moment wordt dit bestemmingsplan geactualiseerd.**
- De bescherming van rijksmonumenten wordt ook geregeld in de Monumentenwet 1988. Zij zijn op nationaal niveau beschermd. De bescherming betreft het perceel, het exterieur en het interieur van het object.

Gemeentelijke monumenten

- **Op gemeentelijk niveau zijn eveneens belangrijke cultuurhistorische waarden vastgelegd door ruim 350 gemeentelijke monumenten aan te wijzen.**
- De bescherming van gemeentelijke monumenten is geregeld in de gemeentelijke Erfgoedverordening. Deze objecten zijn van regionaal of lokaal belang. De bescherming betreft het exterieur van het object (vorm, materiaal en detaillering) en, waar aangeduid in de beschrijving, delen van het interieur.
- Voor een helder objectgericht erfgoedbeleid is actualisatie van de

gemeentelijke monumentenlijst en de redengevende beschrijvingen noodzakelijk. **Hiertoe is een belangrijke stap gezet door een inventarisatie van bestaande en potentiële gemeentelijke monumenten (uitgevoerd 2008/2009).** Een volgende belangrijke stap is het opstellen van redengevende beschrijvingen voor de (nieuwe) gemeentelijke monumenten.

- **Als uitgangspunt wordt gehanteerd dat bij gemeentelijke monumenten uitsluitend het front beschermd wordt. Voor boerderijen betekent dit een bescherming van het voorhuis. De deel en de bijgebouwen worden in deze benadering niet meer beschermd.**

Karakteristieke panden

- **Er zijn ruim 600 panden aangemerkt als karakteristiek.**
- De bescherming is geregeld met de aanduiding karakteristiek in het bestemmingsplan. Deze bescherming betreft de contouren van de betreffende bouwvolumes, de positionering ten opzichte van elkaar en de vormgeving op hoofdlijnen.
- **In 2008/2009 is een inventarisatie naar karakteristieke panden binnen het beschermd gezicht uitgevoerd.**

Advisering

- Met ingang van 1 januari 2009 adviseert de rijksoverheid niet meer over alle wijzigingen die aan rijksmonumenten worden aangebracht maar uitsluitend bij sloop, functiewijziging en reconstructie. De gemeentelijke monumentencommissie adviseert bij alle wijzigingen aan rijksmonumenten.
- **Er is een gemeentelijke monumentencommissie en voldoet aan de wettelijke bepalingen.**
- De monumentencommissie beoordeelt op basis van de in Nederland algemeen geaccepteerde en toegepaste '10 uitgangspunten voor het omgaan met monumenten'. Per plan stelt de gemeente uitvoeringsvoorschriften op.
- **Uitgangspunt is om soepeler om te gaan met het wijzigen van dakbedekking.** Het gaat met name om het wijzigen van een rietenkap naar een pannendak en om het gebruik van kunstriet. Daarnaast wordt het toepassen van kunststofkozijnen toegestaan. Omdat dergelijke wijzigingen en het gebruik van dergelijke materialen de monumentale waarden van het beschermd gezicht en van gemeentelijke monumenten kunnen aantasten, is het van belang hier zo zorgvuldig mogelijk mee om te gaan door specifiek voor deze materialen uitvoeringsvoorschriften op te stellen (**zie bijlage 2 voor uitgangspunten voor uitvoeringsvoorschriften**). Deze verruiming kan op grond van de

Monumentenwet 1988 niet van toepassing zijn op rijksmonumenten.

Restauratie, onderhoud en beheer

- Er is geen gemeentelijke restauratie- en onderhoudsvisie. Voor eigenaren van monumenten is daardoor niet helder wat er van hen wel of niet verwacht wordt zodra zij hun pand willen restaureren of onderhouden. Een restauratie- en onderhoudsvisie kan meer duidelijkheid naar eigenaren scheppen en kan bovendien gebruikt worden als instrument om restauratie- en onderhoudsplannen te toetsen. Koppeling van de visie met algemene uitvoeringsvoorschriften is wenselijk.
- Daarnaast is er zowel vanuit de gemeente als vanuit eigenaren behoefte om in bepaalde gevallen vergunningvrij te mogen handelen. Sinds 1 januari 2012 zijn bepaalde werkzaamheden aan rijksmonumenten of aan panden in het beschermd gezicht vergunningvrij (zie www.cultureelergoed.nl).
- Helaas zorgt niet iedere eigenaar even goed voor zijn monumentale object of verandert hij hier iets aan zonder vergunning. Goede handhaving en optreden tegen nalatige eigenaren is van belang om de monumentale waarden te beschermen. Tevens geeft handhaving een signaal af aan andere eigenaren waardoor de kwaliteit van monumentale waarden geborgd kan worden. Er zijn op dit moment nog geen uitgangspunten voor handhaving en eventuele daaruit volgende sancties.

4.2 Duurzaamheid

Duurzaamheid is een belangrijk en actueel onderwerp in het huidige ruimtelijk beleid. Energiewinning en comfortverbetering zijn dan ook twee aspecten waar de gemeenteraad expliciet aandacht aan besteed in deze erfgoednota. De gemeente krijgt regelmatig verzoeken van burgers voor het plaatsen van zonnepanelen en -collectoren en voor het toepassen van isolerende maatregelen in het beschermd gezicht en op of aan monumenten. Omdat het belangrijk is om aan de wensen van burgers te kunnen voldoen, is onderzocht wat de mogelijkheden hiervoor zijn.

Energiewinning

Voor het winnen van zonne-energie kan het meeste rendement behaald worden op gebouwen met platte daken of op schuine daken met een zongerichte oriëntatie. Daarnaast kan ook het erf van een boerderij een geschikte locatie zijn. Vanwege de hoge cultuurhistorische waarden van het beschermd gezicht en van rijks- en gemeentelijke monumenten, is het plaatsen ervan kwetsbaar. Het plaatsen van zonnepanelen - en collectoren is mogelijk, maar dient wel zorgvuldig gebeuren. Om die reden zijn er

uitgangspunten voor uitvoeringsvoorschriften geformuleerd (zie bijlage 2), die nader uitgewerkt worden in de welstandsnota.

De rijksoverheid heeft geen specifiek beleid voor het plaatsen van zonnepanelen en -collectoren in het beschermd gezicht of bij of aan rijksmonumenten. Om die reden kan eigen gemeentelijk beleid ontwikkeld worden, zolang dat beleid past binnen de wetgeving van de Monumentenwet 1988.

Voor het plaatsen van zonnepanelen - of collectoren in het beschermd gezicht of bij of aan monumenten is een omgevingsvergunning nodig.

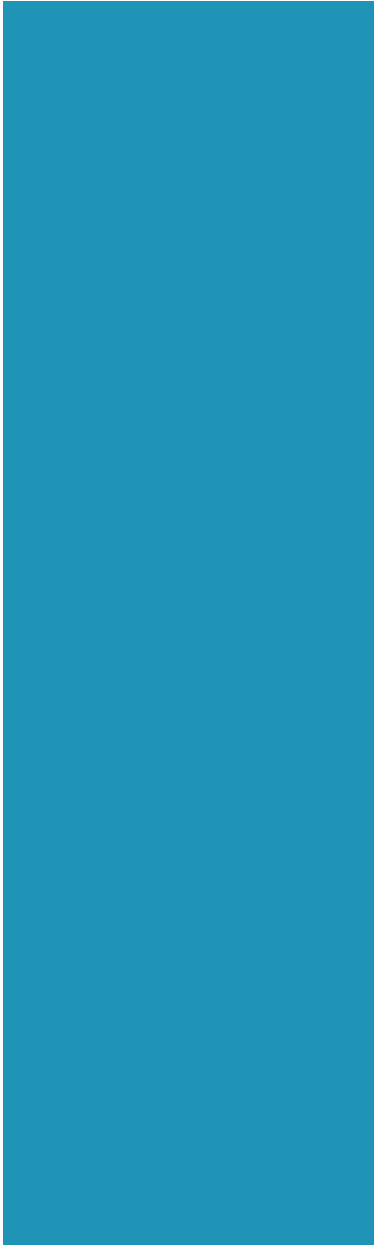
Comfortverbetering

Historische gebouwen kunnen energiezuiniger en meer comfortabel worden door ze te isoleren. Isolerende maatregelen aan monumenten en aan overige cultuurhistorisch waardevolle panden binnen het beschermd gezicht zijn mogelijk, maar kennen wel risico's. Het nemen van standaard isolerende maatregelen, zoals dikke isolatiepakketten voor het dak en gevels of het gebruik van dubbelglas kan grote schade toebrengen aan de technische staat en aan de monumentale waarden van historische panden. Het na-isoleren van historische panden kan leiden tot het veranderen van de bouwfysische eigenschappen van de constructie. Daarnaast kan vocht in de constructie leiden tot rottende balken en roestende gevelankers.

Om te waarborgen dat de monumentale waarden en de technische staat behouden blijven, dienen isolerende maatregelen zorgvuldig uitgevoerd worden. Om die reden zijn er uitgangspunten voor uitvoeringsvoorschriften geformuleerd (zie bijlage 2), die nader uitgewerkt worden in de welstandsnota.

Voor isolerende maatregelen aan rijksmonumenten geldt dat zij moeten passen binnen de wetgeving van de Monumentenwet 1988. Dergelijke wijzigingen aan monumenten zijn vergunningplichtig.

4.3 Stimuleringsmaatregelen

Het onderhoud van monumenten stelt hoge eisen. Hier zijn vaak meerkosten aan verbonden, waarvan het niet altijd logisch is deze te laten voor de eigenaar. Er zijn daarom diverse subsidies en financieringsregelingen beschikbaar voor eigenaren van monumenten.

- Voor rijksmonumenten zijn er verschillende mogelijkheden. Voor het reguliere onderhoud van rijksmonumenten kan gebruik worden gemaakt van de zogenaamde BRIM-regeling. Voor grote restauraties en herstelwerkzaamheden is het mogelijk gebruik te maken van laagrentende leningen van het Nationaal Restauratiefonds. Voor deze regelingen is een onderhouds- of restauratieplan noodzakelijk. Bij rijksmonumenten geldt bovendien een belastingvoordeel, waarbij de kosten voor onderhoud als een aftrekpost kunnen worden opgevoerd.
- De subsidieverordening is ingetrokken. Het gevolg is dat er geen subsidie voor gemeentelijke monumenten is.
- Wel is het bij gemeentelijke monumenten mogelijk om een laagrentende lening af te sluiten bij het provinciaal restauratiefonds van het Prins Bernard Cultuurfonds.
- Verder kan er gebruik worden gemaakt van financieringsmogelijkheden in provinciale regelingen gericht op het behoud van erfgoedwaarden. Op basis van deze regelingen is het bijvoorbeeld mogelijk om herstel van rieten kappen te financieren. Voor de meeste regelingen geldt dat cofinanciering noodzakelijk is.

4.4 Beleidsvoorstellen

Wat moet?

- Er moet een onafhankelijke en multidisciplinaire gemeentelijke monumentencommissie zijn (Monumentenwet 1988). Dit is geregeld en wordt uitgevoerd maar moet wel gecontinueerd worden.
- Bepaalde werkzaamheden aan panden in het beschermd gezicht en aan rijks- en gemeentelijke monumenten moeten vergunningvrij toegestaan worden (Bor bijlage 2 / zie www.cultureelerfgoed.nl).
- Bij ingrijpende wijziging van de bescherming van de bestaande gemeentelijke monumenten, moet de aanwijzingsprocedure opnieuw doorlopen worden (Erfgoedverordening gemeente Staphorst).

Wat kan?

- Er kunnen burgerleden benoemd worden in de gemeentelijke monumentencommissie voor inbreng van meer lokale kennis.
- De actualisatie van gemeentelijke monumenten kan afgerond worden door de redengevende beschrijvingen op te stellen met in achtneming van de herijking van het monumentenbeleid uit deze erfgoednota en aansluitend de aanwijzingsprocedure starten.
- Er kan een restauratie- en onderhoudsvisie voor monumenten opgesteld worden.
- Er kunnen algemene uitvoeringsvoorschriften opgesteld en vastgesteld worden inclusief voorschriften voor het wijzigen van dakbedekking en het toepassen van kunststofkozijnen, energiewinning en comfortverbetering op basis van de uitgangspunten die in bijlage 2 zijn geformuleerd.
- Na het vaststellen van de uitvoeringsvoorschriften kunnen informatieve folders gemaakt worden hoe technisch en bouwfysisch om te gaan met deze voorschriften.
- Er kunnen uitgangspunten voor handhaving formuleren en sancties vastgesteld worden.
- Eigenaren van beschermde monumenten kunnen actief geïnformeerd worden over de mogelijkheden van financiering bij onderhoud en restauratie.
- Bij ingrijpende wijzigingen en calamiteiten kan gevraagd worden om een bouwhistorisch rapport.

5. Herbestemming

Het (bevorderen van) hergebruik van gebouwen is een derde speerpunt binnen de Modernisering Monumentenzorg. Daarnaast vermeldt de Nota Ruimte (2012) dat herbestemming en herstructurering boven nieuwbouw en nieuwe uitleg van gebieden gaat om zo de ruimte zorgvuldig te benutten en overprogrammering te voorkomen. Dit wordt opgenomen in het Besluit ruimtelijke ordening.

Er is al veel ervaring opgedaan met het proces van herbestemming van met name agrarische bedrijven. In dit hoofdstuk wordt aangegeven welk beleid er al is. De beleidsvoorstellen geven aan wat op basis van wet- en regelgeving verplicht is en wat aanvullend opgepakt kan worden.

5.1 Wat doet de gemeente Staphorst al?

- Bij de beoordeling van aanvragen voor transformaties van agrarische bedrijven wordt het uitgangspunt gehanteerd dat de betreffende boerderij in het bestemmingsplan is aangemerkt als 'karakteristiek'. In dat geval is een versnelde bestemmingsplanprocedure mogelijk.
- Naast het beleid om splitsing van boerderijen mogelijk te maken, is er, op basis van adviezen in het Belvédèreproject 'Staphorst, een eigen wereld', beleid geformuleerd om de gebruiksmogelijkheden van monumentale schuren te verruimen (Beleidsnotitie Hergebruik Monumentale Schuren).
- De gemeentelijke taakstelling om splitsing te faciliteren en hergebruik te vergemakkelijken vanwege de voortdurende behoefte aan woonruimte, laat onverlet dat bij beschermde monumenten ook andere overwegingen een rol spelen. Uitgangspunten van monumentenzorg, zoals behoud gaat voor vernieuwing, staan soms op gespannen voet met de gewenste en benodigde aanpassingen. Dit betekent niet dat het uit oogpunt van monumentenzorg niet mogelijk is. De praktijk biedt tal van voorbeelden van geslaagde herbestemmingen. Iedere transformatie heeft eigen eisen of specifieke moeilijkheden. Er is voldoende ervaring opgedaan om algemene uitgangspunten en criteria voor geslaagde herbestemming te formuleren. Op deze wijze worden op voorhand aan burgers handvatten geboden over de wijze waarop voormalige agrarische bedrijfsgebouwen kunnen worden hergebruikt met behoud van bijzondere kwaliteiten.

5.2 Beleidsvoorstellen

Wat moet?

Als gevolg van MoMo en de Nota Ruimte & Infrastructuur moeten:

- De mogelijkheden voor herbestemming en herstructurering onderzocht worden voordat tot nieuwbouw of nieuwe uitleg overgegaan wordt.

Wat kan?

- **Er kan** een visie en uitgangspunten voor transformatie van karakteristieke en monumentale gebouwen (verder) ontwikkeld worden.
- **Er kan** een inspiratiebrochure gemaakt worden op basis van voorbeelden.

6. Werkwijze bij vergunningaanvragen

Wanneer een eigenaar een wijziging wil aanbrengen aan een monument, moet deze daar een vergunning voor aanvragen. Op 1 juli 2010 is de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht van kracht geworden. Een gevolg is daarvan is dat burgers bij bouwaanvragen in plaats van diverse vergunningen er nog maar één, de omgevingsvergunning hoeven aan te vragen.

In het beleid van de Modernisering Monumentenzorg wordt ingezet op het inbedden van cultuurhistorie aan het begin van ruimtelijke processen in plaats van toetsing achteraf.

In dit hoofdstuk wordt aangegeven welk beleid er al is. De beleidsvoorstellen geven aan wat op basis van wet- en regelgeving verplicht is en wat aanvullend opgepakt kán worden.

6.1 Wat doet de gemeente Staphorst al?

- De afgifte van een vergunning voor het wijzigingen aan rijksmonumenten wordt getoetst aan de Monumentenwet 1988, onderdeel van de WABO.
- Bij gemeentelijke monumenten wordt getoetst aan het gemeentelijk monumentenbeleid. De procedure voor het verkrijgen van een omgevingsvergunning is vastgelegd in de gemeentelijke erfgoedverordening die inmiddels is aangepast aan de WABO. Er zijn procedureel gezien weinig tot geen knelpunten bij het verstrekken van deze vergunningen. Wel gaat er veel tijd en energie zitten in kwalitatief slechte plannen. Vroegtijdig overleggen over initiatieven en mogelijkheden kan veel tijd en energie besparen en bovendien worden cultuurhistorische waarden dan vanaf het begin van ruimtelijke processen geborgd.

- Er zijn meerdere partijen die bij wijzigingen aan monumenten adviseren. De Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed adviseert in geval van sloop, functie-wijziging en reconstructie van rijksmonumenten.
- De gemeentelijke monumentencommissie adviseert bij alle wijzigingen aan rijksmonumenten én gemeentelijke monumenten.
- Tot slot is er het Steunpunt Cultureel Erfgoed Overijssel waar aanvragers in een vroeg stadium voor overleg en afstemming tussen Rijksdienst, provincie en gemeente terecht kan. Het gebruik ervan wordt gesubsidieerd door de provincie Overijssel. **Er wordt** nauwelijks gebruik gemaakt van het Steunpunt.
- **Er is** 0,75 fte totaal beschikbaar voor taken cultuurhistorie.

6.2 Beleidsvoorstellen

Wat moet?

- **De wettelijke taken cultuurhistorie moeten adequaat uitgevoerd worden op basis van voldoende formatie.** Als vuistregel wordt gehanteerd 200 monumenten op 1 fte (2010, Andersson, Elfers, Felix).
- **Er moet integraal gewerkt worden en voorkantsturing moet bevorderd worden om** te voldoen aan de doelstellingen van de Modernisering Monumentenzorg.

Wat kan?

- **Er kan** beleid ogezet worden waarbij cultuurhistorische waarden vooraan in de ruimtelijke besluitvormingsprocessen zijn verankerd.
- Eigenaren van monumenten **kunnen informatie krijgen** over de rollen van de diverse adviserende partijen.
- **Er kan gestimuleerd worden** dat indieners van plannen voor wijzigingen aan monumenten vroegtijdig in overleg treden met de gemeentelijke monumentencommissie en het Steunpunt Cultureel Erfgoed Overijssel.
- Gelet op het aantal rijksmonumenten en gemeentelijke monumenten **kan de formatie uitgebreid worden** naar 3 á 4 fte om de taken cultuurhistorie optimaal te kunnen uitvoeren.

7. Voorlichting, communicatie en profilering

Voor goed erfgoedbeleid is draagvlak bij de bevolking en bij eigenaren van erfgoed van groot belang. **Deze groepen staan centraal in het erfgoedbeleid.** Een belangrijke stap wordt gezet door de ambitie uit te spreken dat dit beleid vorm moet krijgen door middel van positieve stimulans in plaats van door geboden of verboden. Kennis over erfgoed moet daarom worden gedeeld. Voorlichting en educatie over de cultuurhistorische waarden van Staphorst vormen om die reden een basis voor gedegen erfgoedzorg en voor het draagvlak daarvan. Eigenaren zijn vaak trots op het eigen bezit en verdienen ook de erkenning voor hun inzet om monumenten zorgvuldig te onderhouden.

7.1 Wat doet de gemeente Staphorst al?

Beleid en regelingen

- Alle belangrijke regelingen worden onder de aandacht gebracht via de gemeentelijke website, de lokale krant en de ambtenaar.

Adviesraad Monumenten

- De Adviesraad Monumenten adviseert het College gevraagd en ongevraagd over erfgoed gerelateerde beleidsonderwerpen en algemene bouwplannen. Zij organiseert jaarlijks een informatiebijeenkomst voor eigenaren van monumenten.

Open Monumentendag

- De nationaal georganiseerde monumentendagen zijn belangrijke momenten om monumenten en erfgoed voor de bewoners van Staphorst toegankelijk te maken. Het biedt een mogelijkheid om recente restauraties te bezoeken en biedt kansen om bijzondere aspecten van het monumentenbestand in Staphorst onder de aandacht te brengen. Open Monumentendag wordt door de Adviesraad Monumenten georganiseerd met ondersteuning van de gemeente. Voor een goed programma en een optimale betrokkenheid is het belangrijk dat deze dag vanuit de bevolking zelf wordt vormgegeven en dat de gemeente daaraan haar ondersteuning en medewerking verleent.

Recreatie

- Goed erfgoedbeleid is van belang voor lokale recreatie. De gemeente vervult daarbij in principe een voorwaardenscheppende rol, onder andere door de aanleg van fietspaden tussen belangrijke cultuurhistorische elementen. De plaatselijke VVV zet zich in voor de voorlichting over

het erfgoed in de gemeente. Er zijn onder andere wandelingen en fietsroutes langs bijzondere cultuurhistorische elementen in het dorp uitgezet. De museumboerderij biedt bezoekers een kans om te ervaren hoe het boerenbedrijf in Staphorst van oudsher heeft gefungeerd.

7.2 Beleidsvoorstellen

Wat moet?

- Alle beleid en bouwvoorstellen **moet ter inzage gelegd worden** voor inspraak of zienswijzen (Algemene Wet Bestuursrecht).

Wat kan?

- **Eigenaren van monumenten kan ondersteuning bij het onderhoud van hun monumenten geboden worden.** Dit vormt de basis van goede monumentenzorg. Ondersteuning kan gaan over financiële bijdrage maar ook over praktische vragen over goed onderhoud en criteria voor aanpassingen aan monumenten. Alle documenten over de omgang met monumenten of karakteristieke panden die ter informatie beschikbaar zijn of ontwikkeld, **kunnen actief worden verspreid** onder eigenaren.
- Uit de praktijk blijkt dat voor restauratiewerkzaamheden, herstelwerkzaamheden, verbouwingen en herbestemmingen vaak gebruik wordt gemaakt van een aantal lokale architecten en aannemers. **Er kan een interactief programma ontwikkeld worden** om actief plaatselijke architecten of aannemers voor te lichten over de vereisten en mogelijkheden rond restauratie, renovatie, modernisering en herbestemming van monumenten in Staphorst. Een vergelijkbaar initiatief is in het verleden succesvol gebleken maar heeft geen vervolg gehad. **Zo wordt de toetsende rol verlaten en vervult deze voor een meer stimulerende rol.**
- Open Monumentendag **kan ingezet worden** om draagvlak onder inwoners voor monumenten en erfgoed in bredere zin te genereren door actieve burgerparticipatie in organisatie en uitvoering. Dit kan tevens gebruikt worden als moment voor voorlichting en educatie over monumenten.
- Het behouden van de eigen identiteit als karakteristieke landelijke gemeente. Erfgoed en een goede zorg voor het erfgoed zijn van groot belang voor de uitstraling van het dorp Staphorst-Rouveen.
- Waardering voor de typische karakteristiek van Staphorst-Rouveen is vaak gebaseerd op kennis over de ontstaansgeschiedenis en over het eigen van het dorp. **Met behulp van educatieprojecten kan voor draagvlak en waardering gezorgd voor het Staphorster erfgoed worden.**

8. Tot slot

Uitvoering van de beleidsdoelen vraagt om financiële middelen en inzet van menskracht. Deze kunnen van incidentele en structurele aard zijn. In een uitvoeringsprogramma wordt inzichtelijk gemaakt wat de financiële en personele gevolgen zijn voor het uitvoeren van de geformuleerde beleidsdoelen. Dit uitvoeringsprogramma wordt bewust niet geïntegreerd in deze nota. De erfgoednota geeft immers perspectieven voor de lange termijn. Een uitvoeringsprogramma kan daarentegen voor kortere tijdsperiodes worden vastgesteld, zodat goed ingespeeld kan worden op actualiteiten. Nadat de gemeenteraad zich heeft uitgesproken over de voorgestelde beleidsvoorstellen kan aansluitend een gericht uitvoeringsprogramma opgesteld en doorgerekend worden.

Voor het succesvol implementeren van de beleidsvoorstellen is een goede communicatie van belang, zowel intern als extern. Het kan zijn dat sommige beleidsvoorstellen een nieuwe ambtelijke organisatiestructuur vragen. Het is dan ook van belang om een gedegen communicatieplan te ontwikkelen waarin interne implementatie van de erfgoednota expliciet aandacht krijgt.

Bijlage 1 - Verklarende begrippenlijst

Cultuurhistorie

De overblijfselen van de geschiedenis van de door de mens gemaakte en beïnvloede leefomgeving.

Cultuurhistorische waarden

De aan een bouwwerk of een gebied toegekende waarde gekenmerkt door het beeld dat is ontstaan door het gebruik dat de mens in de loop van de geschiedenis heeft gemaakt van dat bouwwerk of dat gebied.

Cultuurhistorische kaart

Topografische kaart waarop cultuurhistorisch waardevolle objecten en structuren worden aangegeven.

Erfgoed

Restanten uit het verleden die aangeven hoe mensen vroeger leefden, aan de hand van tekenen in het huidige landschap. Die tekenen bestaan uit:

- Historisch bouwkundige gegevens
- Historisch geografische gegevens
- Archeologische resten

Erfbeplanting

Een beplanting op en rondom een boerenerf, doelbewust aangelegd vanuit praktische, economische of esthetische motieven.

Gemeentelijke monument

Onroerend monument welke is ingeschreven in de ingevolge de monumentenverordening vastgelegde gemeentelijke monumentenlijst

Karakteristieke panden

Objecten met cultuurhistorische waarde en een beeldbepalende uitstraling voor de omgeving, waaraan binnen het bestemmingsplan een bijzondere (dubbel)bestemming zijn toegekend.

Karakteristiek groen

Bomen of beplanting die bij de oorspronkelijke erfinrichting horen.

Monumentaal groen

Bomen of beplanting die een beschermde status genieten.

Rijksmonument

1. Alle voor tenminste vijftig jaar vervaardigde zaken welke van algemeen belang zijn wegens hun schoonheid, betekenis voor de wetenschap of cultuurhistorische waarde.
2. Terreinen die van algemeen belang zijn wegens een daar aanwezige zaak als bedoeld onder 1.

Bron: Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

Bijlage 2

Uitgangspunten voor uitvoeringsvoorschriften

Voor het wijzigen van rijks- en gemeentelijke monumenten is een omgevingsvergunning nodig.

Bij wijzigingen aan rijksmonumenten is het beleid dat uitsluitend vervangen wordt wat bouwtechnisch noodzakelijk is. Wanneer vervanging noodzakelijk is, mag dat met gebruik van hetzelfde materiaal in dezelfde uitvoering.

Dakbedekking gemeentelijke monumenten en niet beschermd panden in het beschermd gezicht

Voor de dakbedekking van gemeentelijke monumenten en panden in het beschermd dorpsgezicht heeft behoud van het oorspronkelijke materiaal, of vervanging door hetzelfde materiaal de voorkeur. In de gemeente Staphorst mag gebruik gemaakt worden van een afwijkend materiaal, mits het riet of dakpannen betreft.

Dakbedekking - riet

Het rietdekkerwerk dient bij voorkeur met inlands riet, en conform de richtlijnen van de 'Rietdekkersfederatie' te worden uitgevoerd. Vervanging door kunstriet is echter vanwege brandveiligheid en onderhoud ook toegestaan. Het kunstriet dient zoveel mogelijk op natuurriet te lijken. Dit betekent extra aandacht voor de detaillering van kunststoppels bij de dakrand en het op een natuurlijke wijze afronden van hoeken.

Dakbedekking pannen (of van riet naar pannen)

Voor het toepassen van dakpannen of het vervangen van riet door dakpannen moet een historisch passend dakpantype en -kleur gebruikt worden. Glanzende dakpannen zijn niet toegestaan.

Kozijnen gemeentelijke monumenten en niet beschermd panden in het beschermd gezicht

Het vervangen van houten onderdelen dient op historisch verantwoorde wijze te worden uitgevoerd, bij voorkeur in hout. Vervanging door kunststof is echter ook toegestaan. In beide gevallen dient de oorspronkelijke detaillering, vormgeving en indeling als uitgangspunt te dienen. De vervangende houten of kunststof onderdelen moeten dezelfde zwaarte en profilering krijgen als de bestaande. In het geval van roedeverdeling is het gebruik van plakroeden tussen de beglazing niet toegestaan.

Isolerende maatregelen rijks- en gemeentelijke monumenten

Isoleren van het dak

Voor het isoleren van het dak worden de volgende uitgangspunten gehanteerd:

1. Van binnenuit
  - isoleren tussen de sporen
  - historische detaillering van gevels en dakgoot handhaven
2. Van buitenuit
  - dun pakket zodat historische (aansluit)detaillering van de gevels en de dakgoot gehandhaafd blijft

Isoleren van gevels

Voor het isoleren van de gevels worden de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- van binnenuit door plaatsen van voorzetwanden (geen kalkzandsteen)
- ingrepen zijn reversibel
- historisch waardevolle wandafwerking blijven behouden door rekening te houden met plaats van bevestigingen
- behoud van historische detaillering

Isoleren van vensters

Voor het isoleren van vensters worden de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- historisch waardevolle vensters behouden
- historische detaillering en materiaal handhaven
- isolerende beglazing toepassen die past in de historische detaillering toepassen (bijvoorbeeld Ruysdael / Stoker) of;
- achterzetbeglazing toepassen
- kierdichting altijd toestaan

Isoleren van vloeren

Voor het isoleren van vloeren worden de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- historisch waardevolle vloerafwerkingen of vloerconstructies behouden (tegelvloer, troggewelven)
- nieuwe vloerconstructie mogelijk indien deze vrijgehouden is van oorspronkelijke constructie

Plaatsen zonnepanelen en zonnecollectoren

Voor het plaatsen van zonnepanelen en zonnecollectoren in het beschermd gezicht en op of bij monumenten is een omgevingsvergunning nodig waarbij de volgende uitgangspunten worden gehanteerd*:

- plaatsing moet technisch haalbaar zijn en de brandveiligheid gearandeerd
- niet zichtbaar vanaf de openbare weg (stegen zijn niet openbaar)
- plaatsing op bijgebouw
- indien plaatsing op bijgebouw niet mogelijk dan op het hoofdgebouw; direct onder de nok van het dak in gesloten vlakken in een ononderbroken rechthoekige vorm;
- in geval van boerderij: vanaf de baander, niet op het voorhuis
- plaatsing onder dezelfde helling van het dakvlak
- plaatsing aan de gevels is niet toegestaan
- plaatsing op het erf mogelijk: achter de voorgevel rooilijn passend in de erfinrichting
- in geval van splitsing: één plan voor het gehele dak of een plan dat reeds gerealiseerd is, is richtinggevend bij uitbreiding van panelen of collectoren
- uitvoering verdiept in het dakvlak, niet erop
- uitvoering in een donker frame, geen glimmende materialen

* De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed heeft aangegeven pas met deze uitgangspunten voor het plaatsen van zonnepanelen en -collectoren op of bij rijksmonumenten in te stemmen na toetsing ervan in de praktijk middels veldonderzoek.

Bronvermelding

Gemeente Staphorst, Coalitieakkoord 2010-2014, Staphorst, 2010

Gemeente Staphorst, Beleidsnotitie Open Plekken, Staphorst, afdeling REO, januari 2008

Gemeente Staphorst, Beleidsnotitie 'Toepassing uitvoeringskader Rood voor rood met gesloten beurs in de gemeente Staphorst, Staphorst, afdeling REO, oktober 2006

Gemeente Staphorst, Beleidsnotitie Hergebruik Monumentale Schuren, Staphorst, afdeling REO, september 2003

Gemeente Staphorst, Notitie saneringslocaties, Staphorst, afdeling REO, januari 2008

Gemeente Staphorst, Vaststelling Belvédèrebeleid Staphorst, Staphorst, mei 2005

Gemeente Staphorst, Staphorst een eigen wereld, Staphorst, oktober 2004

Nieuwland Advies, Landschapsbeleidsplan Staphorst 1997, Wageningen, oktober 1997

Nieuwland Advies, Uitgangspuntennotitie Landschapsplan Staphorst, Wageningen, november 2009

Colofon

Titel	Erfgoednota gemeente Staphorst 2013-2017 Uitgangspunten voor een MoMo-proof erfgoedbeleid
Opdrachtgever	Gemeente Staphorst
Samenstelling	Joke Batelaan
Redactie	Henriëtte Verheyen
Vormgeving	Miriam van Eunen
Beeldmateriaal	Het Oversticht Gemeente Staphorst
Projectgroep	Bob Boer Jacco Hulst Edwin Saathof Wilbert Tuinman Joke Batelaan Geert Medema
Datum	Zwolle, januari 2013

HET OVERSTICHT

Aangenomen
Stemmenhouding:
15 voor / 1 tegen.
SGP, CDA, GB, PvdL (1) / PvdA (1)

(1)

Amendement

Raadsvoorstel: Agendapunt 9: Vaststelling Erfgoednota

Raadsvergadering : 12 februari 2013

De raad van de gemeente Staphorst in vergadering bijeen op 12 februari 2013

Overwegende dat:

- In de Erfgoednota bijlage 2 [uitgangspunten voor uitvoeringsvoorschriften, pag. 53 t/m 57] is opgenomen.
- Het onderscheid in bescherming tussen gemeentelijke en rijksmonumenten ook in deze bijlage tot uitdrukking moet komen.
- Duurzame maatregelen [bijv. isolerende beglazing en zonnepanelen] meer ruimte moeten krijgen in deze bijlage.

Wijzig het besluit of de verordening behorend bij het raadsvoorstel Vaststelling Erfgoednota, als volgt:

De bijlage 2 van de Erfgoednota vervalt en wordt vervangen door de volgende tekst:

Bijlage 2. Erfgoednota.

Uitgangspunten voor uitvoeringsvoorschriften.

Voor het wijzigen van rijks- en gemeentelijke monumenten is een omgevingsvergunning nodig.

~~Dit met uitzondering van de werkzaamheden die in het kader van Modernisering Monumentenzorg zijn vrijgesteld.~~

Bij wijzigingen aan rijksmonumenten is het beleid dat uitsluitend vervangen wordt wat bouwtechnisch noodzakelijk is. Wanneer vervanging noodzakelijk is, mag dat met gebruik van hetzelfde materiaal in dezelfde uitvoering.

Wanneer er nieuwe ontwikkelingen zijn in restauratiemethoden, technieken of materiaaltoepassingen kunnen deze ingebracht worden en na goedkeuring van het bevoegde orgaan ook toegepast worden.

Dakbedekking gemeentelijke monumenten in het beschermd gezicht.

Voor de dakbedekking van gemeentelijke monumenten heeft behoud van het oorspronkelijke materiaal, of vervanging door hetzelfde materiaal de voorkeur. In de gemeente Staphorst mag gebruik gemaakt worden van een afwijkend materiaal, mits het riet dakpannen betreft.

Dakbedekking, riet.

Het rietdekkerswerk dient bij voorkeur met inlands riet te worden uitgevoerd. Vervanging door kunstriet is vanwege brandveiligheid en onderhoud ook toegestaan. Het kunstriet dient zoveel mogelijk op natuurriet te lijken. Dit betekent extra aandacht voor detaillering van kunststoppels bij de dakrand en het op een natuurlijke wijze afronden van hoeken.

Dakbedekking pannen [of van riet naar pannen].

Voor het toepassen van dakpannen of het vervangen van riet door dakpannen moet een historisch passend dakpantype en -kleur gebruikt worden. Glanzende dakpannen zijn niet toegestaan.

Rijksmonumenten.

Kozijnen.

Het vervangen van houten onderdelen dient op historisch verantwoorde wijze te worden uitgevoerd. De oorspronkelijke detaillering, vormgeving en indeling is het uitgangspunt.

Isoleren van het dak.

Voor het isoleren van het dak worden de volgende uitgangspunten gehanteerd.

Van binnenuit; isoleren tussen de sporen.

Van buitenaf; zo dun mogelijk pakket zodat de historische [aansluit]detaillering van gevels en dak gehandhaafd blijft.

Isoleren van gevels.

Voor het isoleren van de gevels worden de volgende uitgangspunten gehanteerd.

Van binnenuit door plaatsen van voorzetwanden [geen kalkzandsteen].

De ingrepen zijn reversibel.

Historische waardevolle wandafwerking blijft behouden door rekening te houden met plaats van bevestigingen. Behoud van historische detaillering.

Isoleren van vensters.

Voor het isoleren van vensters worden de volgende uitgangspunten gehanteerd.

Historisch waardevolle vensters behouden. Historische detaillering en materiaal handhaven. Isolerende beglazing toepassen die past in historische detaillering. Kierdichting altijd toegestaan.

Roeden tussen dubbele beglazing zijn niet toegestaan. Houten roeden met historische detaillering bevestigd op dubbele beglazing zijn toegestaan.

Isoleren van vloeren

Voor het isoleren van vloeren worden de volgende uitgangspunten gehanteerd.

Historisch waardevolle vloerafwerkingen of vloerconstructies behouden [tegelvloer, troggewelven]

Nieuwe vloerconstructie mogelijk indien deze vrijgehouden is van oorspronkelijke constructie.

Gemeentelijke monumenten [beschermde deel].

Kozijnen.

Het vervangen van houten onderdelen dient op historisch verantwoorde wijze te worden uitgevoerd, bij voorkeur in hout.

Vervanging door kunststof of aluminium is echter ook toegestaan. In beide gevallen dient de oorspronkelijke detaillering, vormgeving en indeling als uitgangspunt te dienen. De vervangende houten of kunststof onderdelen moeten dezelfde zwaarte en profilering uitstralen als de bestaande. In het geval van roedeverdeling is het gebruik van plakroeden tussen de dubbele beglazing niet toegestaan.

Isoleren van het dak.

Voor het isoleren van het dak worden de volgende uitgangspunten gehanteerd.

Van binnenuit; isoleren tussen de sporen.

Van buitenaf; zo dun mogelijk pakket zodat de historische [aansluit]detaillering van gevels en dak gehandhaafd blijft.

Isoleren van gevels

Voor het isoleren van de gevels worden de volgende uitgangspunten gehanteerd.

Van binnenuit met behoud van historische detaillering in de buitengevels.

Isoleren van vensters.

Voor het isoleren van vensters worden de volgende uitgangspunten gehanteerd. Historisch waardevolle vensters behouden. Historische detaillering en materiaal handhaven. Isolerende beglazing toepassen die past in historische detaillering. Kierdichting altijd toegestaan.

Roeden tussen dubbele beglazing zijn niet toegestaan. Houten roeden met historische detaillering bevestigd op dubbele beglazing zijn toegestaan.

Plaatsen zonnepanelen en zonnecollectoren.

Voor het plaatsen van zonnepanelen en zonnecollectoren in het beschermd gezicht en op of bij monumenten is een omgevingsvergunning nodig waarbij de volgende uitgangspunten worden gehanteerd.

Plaatsing moet technisch haalbaar zijn en de brandveiligheid gegarandeerd.

Bij voorkeur niet zichtbaar vanaf de openbare weg [stegen zijn niet openbaar].

Zoveel mogelijk plaatsing op bijgebouwen.

Indien plaatsing op bijgebouw niet mogelijk is dan op het hoofdgebouw, direct onder de nok van het dak in gesloten vakken in een ononderbroken rechthoekige vorm.

In geval van boerderij; vanaf de baander, niet op het voorhuis.

Plaatsing onder dezelfde helling als het dakvlak.

Plaatsing aan de gevels is niet toegestaan.

Plaatsing op het erf mogelijk, achter de voorgevel rooilijn passend in de erfinrichting.

In geval van woningsplitsing, één plan voor het gehele dak of een plan dat reeds gerealiseerd is, is richtinggevend bij uitbreiding van panelen of collectoren.

Bij plaatsing op hoofdgebouwen die zichtbaar zijn vanaf de openbare weg is verdiepte uitvoering in het dakvlak verplicht [niet erop]. Uitvoering in een donker frame [niet glimmend].

Noot:

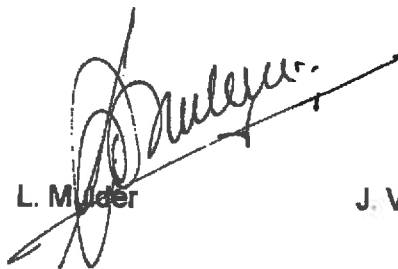
De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed heeft aangegeven pas met deze uitgangspunten voor het plaatsen van zonnepanelen en -collectoren op of bij rijksmonumenten in te stemmen na toetsing ervan in de praktijk middels veldonderzoek.

De fractie van de SGP:

K. Slager

L. Mulder

J. Visscher

~~L. Talen~~

A. den Ouden

